

Valtiovarainvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta

Sosiaali- ja terveysvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (HE 131/2025 vp): Asia on saapunut valtiovarainvaliokuntaan lausunnon antamista varten erityisesti etämyynnin vaikutuksista verokertymään sekä siitä, miten verovalvonta etämyynnin osalta toteutuu. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Jaostovalmistelu

Asia on valmisteltu valtiovarainvaliokunnan verojaostossa.

Asiantuntijat

Verojaosto on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Pia Kivimies, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Jenni Oksanen, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Saara Karttunen, sosiaali- ja terveysministeriö
- suunnittelija Tuomas Pulkkinen, sosiaali- ja terveysministeriö
- tulliyli tarkastaja Anna Kallio, Tulli
- riskivastaava Lasse Jutila, Verohallinto

Verojaosto on saanut kirjallisen lausunnon:

- Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- Kaupan liitto ry
- Päivittäistavarakauppa ry
- Alko Oy

Valiokunnan lausunto VaVL 11/2025 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi alkoholilakia muun muassa siten, että lakiin lisätään alkoholijuomien rajat ylittävää etämyyntiä koskevat säännökset.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi yksiselitteisesti suomalaisille oikeus ostaa etämyyntimenettelyn kautta alkoholia toisista EU:n jäsenvaltioista ja ETA-maista. Muutoksen myötä etämyynnissä voi ostaa enintään 80 tilavuusprosenttia etyylialkoholia sisältäviä alkoholijuomia. Etämyynnin lisäksi laissa mahdollistetaan alkoholijuomien toimitus kotimaan vähittäismyynnistä ja alkoholiyhtiöstä asiakkaalle. Alkoholilakiin lisätään rajat ylittävän etämyynnin määritelmä, joka pohjautuu valmisteverotuslaissa tarkoitetun etämyynnin määritelmään.

Hallituksen esityksen mukaan alkoholilakiin otetaan vähittäismyyntiluvan ja anniskeluluvan lisäksi käyttöön uusi alkoholijuomien toimituslupa. Rajat ylittävässä etämyynnissä toimituslupa tulee olla sillä taholla, joka viime kädessä luovuttaa alkoholijuomat asiakkaalle Suomessa. Etämyyjä vastaa siitä, että lähetykseen on merkitty sen sisältävän alkoholijuomaa, sekä siitä, että lähetyksestä ilmenee erikseen, jos se sisältää väkevää alkoholijuomaa.

Sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta pyytää valtiovarainvaliokunnan lausuntoa erityisesti etämyynnin vaikutuksista verokertymään sekä siitä, miten verovalvonta etämyynnin osalta toteutuu.

Valmisteverolainsäädäntö

Valmisteverotuslain (182/2010) etämyynnin käsite perustuu valmisteverotusdirektiiviin. Etämyynnistä on kyse silloin, kun myyjä tai joku myyjän puolesta suoraan tai välillisesti lähettää tai kuljettaa tuotteet toisesta EU-maasta yksityishenkilölle Suomeen. Etämyyjä voi kuljettaa tai lähettää tuotteet Suomeen itse tai antaa toimituksen esimerkiksi kuljetusyhtiön tehtäväksi. Etämyynnistä on kysymys aina silloin, kun myyjä jollakin tavoin osallistuu suoraan tai välillisesti tuotteiden lähettämiseen, kuljettamiseen tai kuljetuksen järjestämiseen.

Etämyynnissä myyjä on verovelvollinen. Valmisteverotuslain mukaan etämyyjän on ilmoitettava Verohallinnolle Suomeen toimitettavista alkoholijuomista ennen niiden lähettämistä sekä asetettava vakuus alkoholiveron maksamisen varmistamiseksi. Verohallinto antaa tämän jälkeen etämyyjälle lähetyksen yksilöivän tunnisteen, joka etämyyjän on toimitettava tuotteiden kuljetuksesta vastaavalle yritykselle. Jos etämyyjä ei anna tunnistetta kuljetusyrikselle, kyse on laiminlyönnistä, josta on lain mukaan määrättävä etämyyjälle laiminlyöntimaksu. Tunnisteen antamista kuljetusyrikselle koskeva säännös on tullut voimaan 1.9.2024. Valmisteverotuslaissa on erikseen sääntelyä tilanteesta, jossa etämyyjä on nimennyt Suomeen veroedustajan.

Syyskuussa 2024 valmisteverotuslakiin on lisätty myös direktiivin mahdollistama säännös, jonka mukaan etämyynnissä ostaja on yhteisvastuussa valmisteveron suorittamisesta etämyyjän kanssa silloin, jos etämyyjä on jättänyt ilmoittamatta Verohallinnolle tuotteista ja asettamatta vakuuden ennen tuotteiden lähettämistä Suomeen.

Valiokunnan lausunto VaVL 11/2025 vp

Jos ostaja järjestää verkkokaupasta tilaamilleen juomille kuljetuksen täysin itsenäisesti, sovelletaan valmisteverotuslain 74 §:n yksityishenkilöiden hankintoja koskevia säännöksiä. Puhemielessä tällaisesta verkkokaupan muodosta käytetään etäoston käsitettä. Etäostossa ostaja on verovelvollinen. Myös tuotteiden kuljettamiseen osallistunut sekä tuotteita Suomessa hallussaan pitävä ovat vastuussa ostajan suoritettavasta verosta. Etäostossa ostajalla on etämyyjää vastaavasti velvollisuus antaa kuljetusyriitykselle Verohallinnolta saamansa tunniste, mitä tehostaa laiminlyöntimaksun uhka.

Verokertymästä ja verovalvonnasta etämyynnissä

Kuten esityksessä on tuotu esille, tähän mennessä alkoholin etämyynnin suosio on perustunut Suomea huomattavasti halvempiin hintoihin. Tämä on perustunut pääosin siihen, ettei juomista makseta Suomen alkoholiveroa ja juomapakkausveroa, jotka niistä tulisi suorittaa. Tältä osin on arvioitu, että jos verkkokaupoista hankittavista juomista maksettaisiin alkoholivero ja juomapakkausvero Suomeen säännösten mukaisesti, juomien hinta olisi todennäköisesti samaa luokkaa kuin Suomesta ostettujen juomien hinta, kun huomioidaan myös verkko-ostamiseen liittyvät kuljetuskustannukset.

Alkoholijuomien verkkokaupan määrää arvioidaan Suomessa kyselytutkimuksen perusteella. Saadun selvityksen mukaan vuonna 2023 alkoholijuomia ostettiin ulkomaisista verkkokaupoista kyselytutkimuksen mukaan runsas 7 miljoonaa litraa eli noin 0,7 miljoonaa litraa sataprosenttiseksi alkoholiksi muunnettuna. Vuonna 2024 alkoholijuomien verkkokaupan määrä oli kyselytutkimuksen mukaan noin 4 prosenttia suurempi kuin vuonna 2023.

Valmisteverotuslain etämyyntiä koskevia säännöksiä valmisteltaessa on arvioitu, että alkoholiveroa oli maksettu joko myyjien tai ostajien toimesta säännösten mukaisesti noin miljoona euroa vuosittain, kun edellä mainitusta koko alkoholijuomien esimerkiksi vuoden 2023 verkkokaupasta maksettavaksi tulevan alkoholiveron määrä olisi ollut arviolta noin 30 miljoonaa euroa. Tämä kuvastaa sitä alkoholiveron määrää, joka verkko-ostoista olisi pitänyt maksaa. Tältä osin on kuitenkin tuotu esille, että verkkokauppaostojen määrä ei todennäköisesti toteutuisi samansuuruisena myyntinä, jos verot maksettaisiin lain mukaisesti Suomeen. Näin ollen vastaavaa verokertymälisäystä ei syntyisi, jos esimerkiksi kaikkea alkoholijuomien verkkokauppaa voitaisiin tarkalleen valvoa.

Verohallinto tukeutuu alkoholin verkkokaupan kokonaismäärän arvioinnissa Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (THL) vuosittain julkaisemaan ”Alkoholin matkustajatuonti ja verkko-ostaminen” -tilastojulkaisuun. Tilastojen perusteella Verohallinto arvioi, että vuonna 2023 säännönvastaisen alkoholin etämyynnin osuus olisi ollut noin 98,4 prosenttia (n. 7,3 milj. litraa) ja vuonna 2024 noin 99 prosenttia (8,9 milj. litraa) Suomeen kohdistuneesta etämyynnistä. Säännönvastaisesti etämyyjien maahantuoduista alkoholijuomista on Verohallinnon arvion mukaan jäänyt maksamatta alkoholiveroa vuonna 2023 noin 25 miljoonaa euroa ja vuonna 2024 noin 40 miljoonaa euroa, jos oletetaan, että niiden sisältö vastaa rakenteeltaan etämyyjien vastaavana ajankohtana ilmoittamien juomien rakennetta.

Alkoholiveron ohella verkkokaupoista ostetuista alkoholijuomista tulee maksaa Suomeen juomapakkausveroa, jonka määrä saadun selvityksen mukaan olisi kyselytutkimuksen mukaisilla

Valiokunnan lausunto VaVL 11/2025 vp

alkoholijuomien määrillä vuonna 2023 ollut noin 4 miljoonaa euroa. Lisäksi, jos kaikki alkoholijuomien verkkokauppa olisi etämyyntiä, jossa arvonlisävero tulee maksaa Suomeen, vuoden 2023 verkkokaupan määrästä tulisi saadun selvityksen mukaan kotimaisella alkoholijuomien hintatasolla maksettavaksi arvonlisäveroa karkeasti arvioiden noin 17 miljoonaa euroa.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esille se, että alkoholin etämyynnin verokertymä toteutuu käytännössä vain hyvin pieneltä osin etämyyjien oma-aloitteisen ilmoittamisen ja maksamisen kautta. Suurin osa alkoholin etämyynnin veroista on määrätty viranomaisaloitteisesti verovalvonnan paljastamien tapausten yhteydessä. Rajat ylittävien alkoholitilauksen verovalvonnan on nähty lepävän pitkälti viranomaisten valvonta-, tarkastus-, verotus- ja perintäresurssien varassa.

Alkoholin etämyynnin verovalvontaa toteutetaan yhteistyössä valmisteverotuslain mukaan toimivaltaisten viranomaisten, Verohallinnon ja Tullin, lakisääteisten ja yhdessä sovittujen menettelyjen avulla. Alkoholin verovalvonnassa Tulli vastaa muun muassa rajat ylittävien alkoholilähetysten fyysisestä valvonnasta. Tulli lähettää tiedot havaitsemistaan säännönvastaisista alkoholilähetyksistä Verohallinnolle veroharkintaa varten. Verohallinto vastaa verotustoimenpiteistä tiettyjen kolmannen maan tuontia koskevia poikkeuksia lukuun ottamatta.

Asiantuntijakuulemisen mukaan pääosa alkoholin verkkokauppalähetyksistä tulee maahan säännönvastaisesti ilman lain edellyttämiä valmisteverotunnisteita. Valvontahavaintojen perusteella osa etämyyjistä toimii niin, että etämyynnin luonne pyritään peittämään keinotekoisin järjestelyin, jotta myynti näyttäisi tosiasiallisesti valmisteverotuslaissa tarkoitettulta niin sanotulta etäostolta, jossa verovastuuta ei ole myyjällä.

Vuoden 2024 syyskuussa valmisteverotuslakiin on tullut voimaan muutos, jonka seurauksena säännönvastaisesti toimivan etämyyjän lisäksi myös ostaja on vastuussa valmisteveroista. Säännöksellä on haluttu selkeyttää ja tehostaa alkoholin verkkokaupan valvontaa sekä tehostaa verotulojen saamista Suomeen laissa säädetyllä tavalla. Saadun selvityksen mukaan lakimuutoksen käytännön vaikutukset eivät ole kuitenkaan vielä realisoituneet.

Kuulemisessa on viitattu Tullin ja Verohallinnon yhteiseen vuosina 2022—2023 suorittamaan ulkomaisista verkkokaupoista Suomeen tilattujen alkoholijuomien tehovalvontaan, jossa on havaittu, että tehostettu viranomaisvalvonta vähensi hetkellisesti tilausmääriä noin 60 prosenttia. Tehostetun valvonnan mahdollisti verkkokaupan valvontaan myönnetty erillinen määräraha.

Ehdotettujen muutosten vaikutus verokertymään ja -valvontaan

Hallituksen esityksessä vaikutusten alkoholiveron kertymään on kokonaisuutena arvioitu olevan todennäköisesti vähäisiä. Myös valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on katsottu, että lakimuutoksen vaikutukset eivät todennäköisesti ole merkittäviä. Toisaalta on myös esitetty, että ehdotetun muutoksen myötä alkoholia todennäköisesti tilattaisiin aiempaa enemmän toisissa EU-maissa toimivilta yrityksiltä ja esitys voi todennäköisesti pienentää alkoholiverokertymää.

Valiokunnan lausunto VaVL 11/2025 vp

Kuulemisessa on muun muassa pidetty ilmeisenä sitä, että valtaosassa alkoholin verkkokauppaa taustalla on halu välttyä Suomen korkeiden alkoholiverojen maksamiselta, jolloin voidaan ajatella, että tällaiset ostajat eivät todennäköisesti ole vältäneet alkoholijuomien ostamista alkoholin verkkokaupasta sen takia, että alkoholilain etämyyntisäätely on ollut epäselvää. Siten alkoholilainsäädännön selkeytymisen ei ole nähty vaikuttavan merkittävässä määrin tällaisten ostajien verkko-ostamisen määrään. Toisaalta on tuotu esille, että verkko-ostaminen saattaa lisääntyä sellaisten ostajien joukossa, jotka ovat aikaisemmin pidättäytyneet verkko-ostamisesta alkoholilain tulkinnan epäselvyyden vuoksi. Todennäköisesti tällaiset ostajat saattavat muutoinkin pyrkiä toimimaan lainmukaisesti, jolloin he huolehtivat todennäköisemmin siitä, että verkkokaupasta ostetuista alkoholijuomista on maksettu alkoholivero ja juomapakkausvero.

Esityksen mukaan alkoholilain muutos voi lisätä sellaisten ulkomaisten toimijoiden tarjontaa Suomeen, jotka haluavat toimia lainmukaisesti ja ovat nykytilanteessa pitäneet lainsäädäntöä epäselvänä eivätkä tämän takia ole myyneet tuotteitaan etämyyntinä Suomeen. Tämä on tuotu esille myös valiokunnan asiantuntijakuulemisessa sekä on korostettu sen tärkeyttä, että kaikki Suomessa ja Suomeen alkoholia myyvät tahot hoitavat verovelvoitteensa yhtäläisesti tasapuolisten kilpailuolosuhteiden varmistamiseksi.

Valiokunta toteaa käsityksensä, että vaikka ehdotettujen etämyyntiä koskevien alkoholilain muutosten ei arvioida vähentävän alkoholiverotuottoja ainakaan merkittävästi, liittyy kuitenkin alkoholin etämyyntiin merkittävää verovajetta. Alkoholiveron kertymän varmistamiseen on valtiontaloudellinen intressi. Valiokunta korostaa verovalvonnan merkitystä ja pitää tärkeänä riittävien resurssien varmistamista.

Etämyynnin kattavaan verovalvontaan liittyvät haasteet ja tehostamistarpeet on tuotu esille myös valiokunnan kuulemisessa. Verovalvonnan on nähty tehostuvan, jos myös alkoholilakiin sisällytettäisiin valvontaa tukevia elementtejä, mikä tehostaisi viranomaisyhteistyötä ja mahdollistaisi tietojen ristiin tarkistamisen. Esimerkkinä tästä on esitetty etämyyjien rekisteröitymisvelvollisuus. Yhtenä keinona verovalvonnan tehostamiseksi on myös esitetty kuljetusyrityksille säädettävää velvoitetta tarkistaa, että toimitettavassa alkoholierässä on tunniste, joka osoittaa verojen maksamisen. Kuulemisessa on nostettu esille esimerkkinä myös vuosien 2022 ja 2023 aikana toteutetun kaltaisen tehovalvonta. Vastaavanlaisen määräaikaisten valvonnan tehostus lakimuutoksen yhteydessä on nähty perusteltuna kitkemään veroa kiertäviä etämyyjiä ja samalla ohjeistamaan kuluttajia oikein toimivien myyjien pariin.

Valiokunta pitää tärkeänä, että sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta esitystä käsitellessään lisäisi myös alkoholilakiin työkaluja, joilla voidaan osaltaan varmistaa, että etämyyjä huolehtii veronmaksu- ja muista velvoitteistaan, sekä tehostaa myös verovalvontaa. Tältä osin valiokunta nostaa esille kuulemisessa esille tuodun etämyyjien rekisteröitymisvelvollisuuden. Valiokunta esittää ostajan tai myyjän verojen maksamista osoittavan tunnisteen lisäämistä toimitettavaan alkoholierään ja alkoholierän toimittajalle velvoitteen tarkistaa tunnisteen olemassaolon ennen kuljetukseen ottamista mahdolliset valmisteverotusdirektiivin mukaiset rajoitukset kuitenkin huomioon ottaen.

Valiokunta on arvioinut mahdollisia verovaikutuksia etämyynnin osalta. Valiokunta toteaa, että myös esityksessä ehdotetulla sääntelykokonaisuudella voi olla vaikutusta verokertymään.

Valiokunnan lausunto VaVL 11/2025 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Valtiovarainvaliokunta esittää,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 3.12.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
jäsen Otto Andersson r
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Timo Heinonen kok
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Jari Koskela ps
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Mika Lintilä kesk
jäsen Jari Ronkainen ps
jäsen Joonas Räsänen sd
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Sari Sarkomaa kok
jäsen Sami Savio ps
jäsen Ville Valkonen kok
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Ville Vähämäki ps
varajäsen Sanna Antikainen ps
varajäsen Riitta Kaarisalo sd
varajäsen Krista Mikkonen vihr

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Tarja Järvinen

Valiokunnan lausunto VaVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide

Eriävä mielipide /kesk

Perustelut

Alkoholin kotiinkuljetuksen laajat haitat yhteiskunnalle ovat tulleet vahvasti esiin muun muassa sosiaali- ja terveysministeriön, työ- ja elinkeinoministeriön, THL:n, Valviran, A-klinikkasäätiön ja EHYT ry:n valmistelun ja eduskuntakäsittelyn aikana antamissa lausunnoissa.

Suomen alkoholipolitiikan tavoite on kirjattu selkeästi voimassa olevan alkoholilain ensimmäiseen pykälään: ”Tämän lain tarkoituksena on vähentää alkoholipitoisten aineiden kulutusta rajoittamalla ja valvomalla niihin liittyvää elinkeinotoimintaa alkoholin käyttäjilleen, muille ihmisille ja koko yhteiskunnalle aiheuttamien haittojen ehkäisemiseksi.”

Keskustan mielestä hallituksen pitäisi käyttää aika ja energia sellaisten esitysten valmisteluun, jotka edistävät työllisyyttä ja talouskasvua Suomessa. Nyt käsittelyssä oleva esitys ei tervehdytä Suomen taloutta.

Lakimuutosesitys perustuu hallitusohjelmaan, ei tutkittuun tietoon eikä terveen järjen käyttöön. Se on yksiselitteisesti suomalaisen alkoholipolitiikan ja alkoholilain vastainen, eikä sitä pidä hyväksyä.

Keskusta olisikin nyt käsittelyssä olevan esityksen sijaan valmis lisäkorottamaan alkoholiveroa 100 miljoonalla eurolla sisältäen hallituskauden alussa toteutetun olutveron alennuksen perumisen.

Tutkitusti alkoholin saatavuus on hinnan ohella keskeisin alkoholin kulutukseen vaikuttava tekijä. Tämä näkemys on myös yleisesti hyväksytty. Lainmuutos toteutuessaan johtaisi siihen, että alkoholia saisi jatkossa helposti kotiin kuljetettuna.

Samanaikaisesti kun alkoholia pitää hallituksen mielestä saada kotiovelle saakka, niin etätöiden tekemistä vaikeutetaan verovähennyksen karsimisella ja ihmisten sosiaali- ja terveyspalveluita viedään hallituksen säästöpäätösten vuoksi aiempaa kauemmas ihmisten kodeista.

Hallitusohjelman kirjauksen sijasta lainmuutosesityksen arvioinnin lähtökohtana tulisi olla paitsi Suomen alkoholipolitiikan tavoitteet ja alkoholilakiin kirjatut edellä mainitut reunaehdot niin myös vallitseva tilanne. Edelleenkin jopa yli puoli miljoonaa suomalaista käyttää alkoholia yli riskirajojen. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (THL) marraskuussa 2023 julkaiseman juomatapatutkimuksen mukaan 55—69-vuotiaiden suomalaisten alkoholinkäyttö on jopa lisääntynyt.

Lainmuutoksen kannattajien esittämät perustelut Suomen tiestä kohti ”eurooppalaista alkoholipolitiikkaa” eivät pidä paikkaansa. Nyt esitetyt alkoholijuomien verkkokauppa ja kotiinkuljetus ovat jopa maailmanlaajuisesti suhteellisen uusia ilmiöitä alkoholikaupassa, jolloin Suomi olisi tässä edelläkävijöiden joukossa. Mielestämme tällaiseen ei ole syytä lähteä mukaan.

Valiokunnan lausunto VaVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide

Valvira vastustaa lausunnossaan alkoholijuomien toimituksen sallimista ja pitää lakiehdotusta hyvin ongelmallisena alkoholilain tarkoituksen, viranomaisvalvonnan ja lupajärjestelmän kannalta. Valviran arvion mukaan ehdotetut säännökset johtaisivat alkoholihaittojen ja harmaan talouden lisääntymiseen.

Suomalaiset juovat tutkitusti edelleenkin liian paljon ja humalahakuisesti. Valtiovarainvaliokunnan näkökulmasta katsottuna alkoholihaitat vähentävät työn tuottavuutta, aiheuttavat sairauspoissaoloja ja työttömyyttä ja käyvät kansantaloudelle kalliiksi.

Esitys on erittäin ongelmallinen myös alkoholilakiin kirjatun toisen alkoholipoliittisen kulmakiven, elinkeinotoiminnan valvonnan, kannalta. Valvovien viranomaisten on käytännössä mahdotonta noudattaa alkoholin kotiinkuljetusten lainmukaisuutta. Erityisesti, että alkoholia ei luovuteta alaikäisille tai päihtyneille. Lisähaasteen tuo se, että ihmisten kodit ovat kotirauhan suojaamia, eli lähtökohtaisesti sinne ei ole kenelläkään asiaa ilman lupaa. Alkoholijuomien toimituksia ei pystyttäisi valvomaan yllätyksellisillä tarkastuskäynneillä myöskään sen vuoksi, että viranomaisilla ei olisi tietoa, milloin ja missä luovutukset tapahtuisivat.

Pidämme esitystä kohtuuttomana myös alkoholia kotiin kuljettavien vastuun ja työturvallisuuden näkökulmasta. Käytännössä lähetti joutuisi yksinään arvioimaan tilannetta, onko alkoholin luovuttaminen lainmukaista ilman, että hänen turvanaan olisi esimerkiksi muita työntekijöitä, vartijoita tai asiakkaita, kuten kaupoissa. Vastuu lankeaisi tässä työnantajille, jotka vastaavat työntekijöidensä työturvallisuudesta.

Luovutuskieltojen noudattaminen olisikin huomattavasti haasteellisempaa alkoholijuomien toimituksessa kuin myymälässä tehdyissä ostoissa, sillä alkoholijuomien toimituksessa olisi esimerkiksi paljon vaikeampi tarkkailla päihtymyksen tuntomerkkejä tai havaita mahdollisia alaikäisille välittämistilanteita. Juomien luovutuksesta olisi myös paljon hankalampi kieltäytyä asiakkaan kotiovella esimerkiksi iän puuttumisen tai päihtymystilan takia.

Valvira pitää valvonnan kannalta hyvin ongelmallisena myös sitä, että lakiesitystä on muutettu merkittävästi lausuntokierroksen jälkeen poistamalla alkoholijuomien toimituksesta velvollisuus todennettavasti tarkastaa vastaanottajan ikä jokaisen luovutuksen yhteydessä. Hallitus on toiminut näin, vaikka esityksensä perusteella tietää, että muista alkoholin toimituksen sallivista maista saatujen kokemusten perusteella alkoholijuomien toimituksessa keskeinen vastuullisen myynnin ja myynninvalvonnan ongelma liittyy juuri ikärajojen tarkistamiseen ja alkoholin luovuttamiseen alaikäisille. (HE 131/2025 vp s. 56).

Ikärajavaalvonnan turvaamiseksi olisi ollut perusteltua edellyttää ostajan iän varmistamista vahvalla sähköisellä tunnistamisella, kuten oli ehdotettu hallituksen esityksessä HE 173/2024 vp.

Hallitusohjelman mukaan hallitus ei muuta Alkon kansanterveydellistä asemaa. Valviran viranomaislausunnon mukaan nyt esitetty alkoholilain muutos on omiaan merkittävästi muuttamaan ja uhkaamaan Alkon asemaa Suomen tärkeimpänä alkoholipoliittisena työkaluna. Valviran mielestä tämä tulisi tiedostaa ja tuoda selvästi esiin lain esitöissä. Ilman tämän asian kattavampaa huomioimista esitystä voidaan pitää vaikutusten arvioinnin osalta harhaanjohtavana.

Valiokunnan lausunto VaVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide

Keskusta muistuttaa, että alkoholikuolemia oli 1 600 vuonna 2024. Luku on yhä korkea, vaikka onkin tullut alaspäin alkoholinkäytön vähentyessä yhteiskunnassamme. Alkoholikuolemien runsas määrä kuitenkin osoittaa sen, että alkoholin saatavuus ei ole Suomessa ongelma, mutta yksilötasolla sen liikakäyttö on.

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2024 alkoholiperäisiin tauteihin ja alkoholimyrkytykseen menehti lähes 1 600 henkeä, joista 1 184 oli miehiä ja 410 naisia. Miesten kuolleisuus alkoholiperäisiin syihin oli kuitenkin yhä selvästi suurempaa kuin naisten. Alkoholin aiheuttamien syiden osuus kaikista kuolemansyistä oli liki 3 prosenttia. Vuonna 2024 alkoholiperäisiin syihin kuolleiden mediaani-ikä oli miehillä 64 vuotta ja naisilla 65 vuotta. Alkoholisyihin kuolleista 65 vuotta täyttäneiden osuus on kasvanut huomattavasti 2000-luvulla (vuonna 2000: 15 %, vuonna 2024: 49 %). Suurin osa alkoholikuolemista aiheutuu alkoholin pitkäaikaisesta jatkuvasta käytöstä. Alkoholin aiheuttamien maksasairauksien osuus oli 60 prosenttia kaikista alkoholikuolemista.

Rajat ylittävää etämyyntiä koskeva sääntely

Alkoholilakiin lisättäisiin rajat ylittävän etämyynnin määritelmä, joka pohjautuisi valmisteverotuslaissa tarkoitetun etämyynnin määritelmään. Vastaavasti kuin kotimaisesta vähittäismyynnistä ja alkoholiyhtiöstä myytyjen alkoholijuomien osalta myös rajat ylittävässä etämyynnissä alkoholijuoman toimittajien tulisi luovuttaa alkoholijuomat ostajalle tai muulle vastaanottajalle.

Etämyyjällä olisi velvollisuus merkitä lähetykseen, että se sisältää alkoholijuomaa. Jos lähetys sisältäisi väkevää alkoholijuomaa, tulisi etämyyjän merkitä myös se lähetykseen. Vastaava merkintävelvollisuus asetettaisiin myös kotimaisille toimijoille. Lisäksi laissa määriteltäisiin etäosto ja säädettäisiin selkeyden vuoksi, että etäosto on sallittua.

Keskustan valiokuntaryhmä ei pidä tarkoituksenmukaisena kirjata lakiin uutena tehtävää lisäystä rajat ylittävän etämyynnin sallimiseksi ainakaan hallituksen esittämässä laajuudessa.

Myös THL pitää lausunnossaan olennaisena, että ulkomaan etämyynti rajattaisiin koskemaan Suomen vähittäismyynnissä sallittuja myyntirajoja. Tällöin ulkomaisille toimijoille sallittaisiin samat oikeudet kuin suomalaisille kilpailijoilleen, ja alkoholin vähittäismyynnin yksinoikeusjärjestelmä voitaisiin hallitusohjelman mukaisesti turvata myös hieman pidemmällä aikavälillä THL:n näkemyksen mukaan.

THL on lausunnossaan kertonut, että hallituksen esityksen mukainen laki merkitsisi Suomessa toimivien yritysten syrjintää ja todennäköisesti siirtymäajan jälkeen Alkon vähittäismyynnin yksinoikeuden lopettamista.

Myös Valvira tuo lausunnossaan esille, että olisi hyvä, että kaikkia toimijoita, niin kotimaisia kuin ulkomaisiakin, kohdeltaisiin samoin ja samojen sääntöjen mukaan. Tämä edellyttäisi sitä, ettei myöskään rajat ylittävästä etämyynnistä saisi toimittaa monopolivahvuuden ylittäviä alkoholijuomia.

Valiokunnan lausunto VaVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide

Nyt hallitus on esityksellään parantamassa ulkomaisten toimijoiden asemaa, vaikka THL:n mukaan kansainvälisen tutkimuskirjallisuuden perusteella monopoli on tehokas tapa ennaltaehkäistä ja vähentää alkoholin kulutusta ja haittoja väestössä.

Koska ulkomaille sijoittautuneet toimijat voisivat etämyydä Suomeen alkoholijuomia, joita Suomeen sijoittautunut vähittäismyyjä ei voi Suomessa myydä, muodostuu yrityksille houkutus sijoittautua toiseen EU-maahan.

Valvira toteaa lausunnossaan, että valvovana viranomaisena sillä ei ole tiedossaan yhtäkään Euroopan unionin komission lausuntoa tai muuta näkemystä, jonka mukaan EU-oikeuden näkökulmasta ei olisi mahdollista kieltää myynnin ja toimittamisen yhdistelmää Suomeen monopolivahvuisten (yli 5,5 til.-% tai yli 8 til.-%) alkoholijuomien osalta.

Myös THL toteaa lausunnossaan, että EU:n perussopimus turvaa Pohjoismaiden oikeuden alkoholimonopoleihin: EU ei pakota Suomea antamaan ulkomaisille yhtiöille hallituksen esityksen mukaista vapaata oikeutta alkoholijuomien myyntiin Suomeen, vaan niille täytyy antaa samat oikeudet kuin suomalaisillekin yhtiöille.

Hallitus onkin omalla poliittisella valinnallaan pelaamassa muissa EU-maissa toimivien yhtiöiden pussiin kotimaisen ja valtio-omisteisen Alkon sijaan.

Ulkomailta tilattujen juomien taloudelliset hyödyt siirtyvät pois Suomesta, mutta niiden käytön aiheuttamat haitat jäävät kotimaahan verorahoilla kustannettaviksi. Samalla Alkon omistajiarvoa tuhoutuu, koska ulkomaiset toimijat saavat toimia kilpailussa eri ehdoilla kuin Alko.

Etämyynnin verotuksen tehovalvonta on kallista, eikä siihen ole nytkään myönnetty riittäviä resursseja. Hallituksen ratkaisu tulee tämän vuoksi mahdollisesti aiheuttamaan myös loven verokertymään.

Alkoholimainonta lisääntyy

Keskustan valiokuntaryhmä ei pidä perusteltuna sitä, että väkevien alkoholijuomien verkkomarkkinointia voi kohdistaa Suomeen. Ehdotetut muutokset tulisivat lisäämään merkittävästi alkoholimarkkinointia, eikä tällaiseen alkoholin houkuttelevuuden lisäämiseen ole yhteiskunnallista perustetta.

Vaikka markkinointia ei ylipäättänsä tulisi lisätä hallituksen esittämällä tavalla, niin joka tapauksessa hallituksen esitystä on myös tältä osin syytä järkevöittää.

Tietoverkossa tapahtuvan vaikuttajamarkkinoinnin tulisi olla kiellettyä, koska se olisi erityisen tärkeää lasten ja nuorten suojelun näkökulmasta markkinoinnin lisääntyessä.

Hallituksen esitystä on luonnoksen jälkeen viety suuntaan, joka mahdollistaa tämän vaikuttajamarkkinoinnin. Hallituksen esitykseen olisi tullut sisällyttää esitysluonnoksen ehdotus uudesta 50 §:n 4 momentin 10 kohdasta, joka olisi koskenut vaikuttajamarkkinoinnin kieltä. Vaikuttajamarkkinoinnin kieltäminen olisi Valviran lausunnon mukaan mahdollista

Valiokunnan lausunto VaVL 11/2025 vp
Eriävä mielipide

valvonnallisesti toteuttaa ja ehkäisisi tehokkaasti lasten ja nuorten altistumista alkoholimarkkinoinnille.

Seuraamusmaksun määräytymisperusteisiin tulisi lisäksi lisätä markkinointia koskevien alkoholilain 50 ja 51 §:ien rikkomisen, jos hallitus aikoo toteuttaa markkinoinnin laajentamisen.

Markkinoinnin kokonaisuutta arvioitaessa on myös otettava huomioon, että rahapelaamista koskeva uudistus tulee lisäämään puolestaan rahapelien markkinointia Suomeen. Näiden yhteisvaikutuksena ihmisten kohtaamassa markkinoinnissa tulee jatkossa korostumaan yhä enemmän rahapelaaminen ja alkoholi.

Mielipide

Edellä olevan perusteella esitämme,

että sosiaali- ja terveysvaliokunta ottaa hallituksen esitystä eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta (HE 131/2025 vp) koskevassa mietinnössä huomioon edellä olevan.

Helsingissä 3.12.2025

Markus Lohi kesä
Mika Lintilä kesä